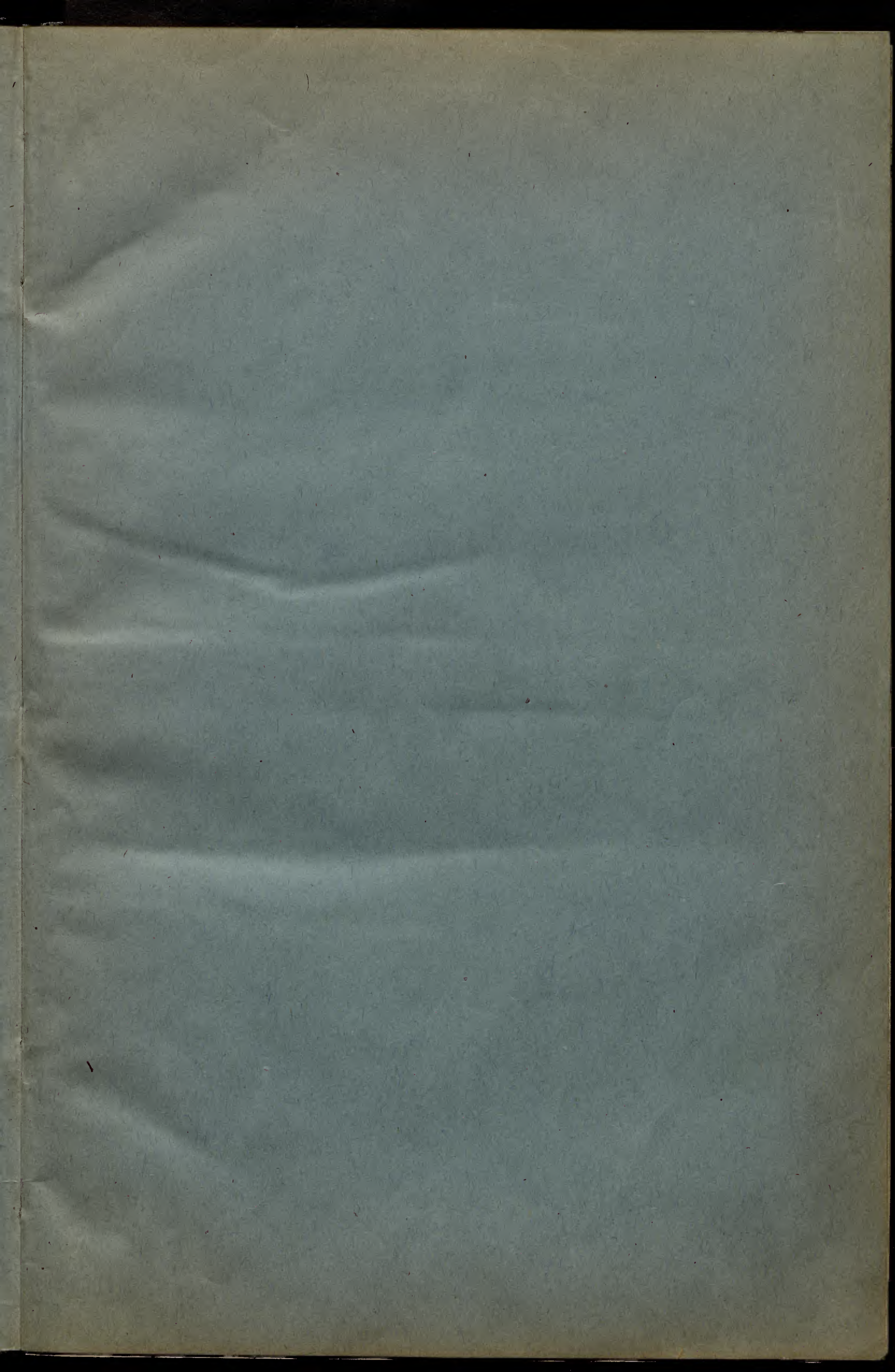

2321

1.8.5

Լ Ր Ե Տ Ե Ր

Ե Ր Ծ Ո Ւ Ի Կ Տ Ե Ր Օ Ն Ո Յ

ԹՈՒՌՅԱՆ ԹԵՒՕՐ ԿԼԱՊՈՒՐԵԿԱՆ ԵՐԾՈՒՈՅՆ
ԻՄԵՍԻՈՆԱՆ ԵՇԽԵՐՀԻՆ, ՅԻՆՆԵԿՆԵՆ ԼԵՐԵՆՑ,
ԻՄԵՆՈՅՍ ԿԼԵՊԵՏԻ ՀԵՇԵՆԻՒՆՈՒՍԷՆ.

Ե. Պ Ր Ի Լ. 1.

1863.

Թ. Ի. Ի. 1.

Կ հրատարակուի ամիս երկու անգամ,
սկիզբն եւ ի կէսն,
Տարեկան գինն 24 զուրուշ:
Ո եղամսեայ գինն 12 զուրուշ:
Սէկ հատը 40 փարսյ:

Ո՛ր թիւէն ու գէն, կարող են ստորագրուիլ:
Դուրս երթալիք լրագիրները՝ Խմբագիր
պիտի ծամբէ:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ հեւ իցէ
գրուածին առ Խմբագիր պիտի ուղղուի:

ԵՐԾՈՒԻՆ ԹՈՒՌՅԱՆԻ ՕՒԼԵՐԾՈՒԻԿ

Հայաստանի դարուն կը բանայ իւր
դռները. Թաթր Տարօնայ Երծուիկ, բաց քո
նորաբայս ու կարճիկ թեւերը, գեղին կը
տուցով դարար փետուրներով:

Եռաջին թախչդ ապրիլի ամիս,

Երծուիկ դու ապրիլս:

Թաթր Թաթր դու Հայրենեաց ճիւղ,
Թաթր տէր ընդ քեզ, տար Հայաստանէն
գաղթական Հայոց ընծայէ աւետիս. նորա
կ'սիրեն զքեզ:

Փառք տար Երազին, փառք ժամանա-
կին, փառք եւ Օսմանեան բարեխնամ
Տերութեան ՍՈՒԼԵՆ ԼՕՒՕ մեծ
նշանակալին: Հայաստան կ'բառնայ քո
թեւոյ վերայ իւր սիրտը, առ տար ի նուէր.
տար զինք սիրողներուն մատն:

Եստեհեալ լինելի կ'ծաղկին դարար
նիւթ կերպ կերպ գոյներով, այստեհեալ
աղբիւրները կ'բացուին զով զով ջրերով.
ամէն թաշուն կ'գիմէ մարգերը, գուռ էր
ժժ Երծուիկ, դու Հայրենեաց սիրով նիւշե-
ք թեւերը, համբուրելով Հայաստանի լեռ-
ները, տար այդ հոռ հայրենակարօտ հայե-
րուն. տար Թող մի թաթր ին նոցա հոգիներ.
այստեհեալ դու պատգամաւոր դու սուր-
հանդակ պիտի երթաս Հայաստանի բերա-
նէն, Տարօնէն. կամ ձայն աղիտից կամ նոր
աւետիս՝ ինչ որ տեսնես ինչ որ լսես. առ-
նես ու առնես ամէն կողմ սփռես:

Քո ճանապարհ՝ ճշմարտութիւն լինի,
քո եղանակ՝ բարեխառն խոհեմութիւն, քո
ընթացք՝ զգուշութիւն, քո շուրջն ազատու-
թիւն. քո բարբառ՝ Հայրենասիրութիւն.
ԵՍՄԻԼԾ եւ ԼՕԳ պիտի կանչես.
աչքերդ երկինքէն չխոնարհես. անդադար
թաչես անդադար միջես. Հայրենեաց առե:

բակները ողջունես , Հայրենեաց սիրտերու մէջ հանդիս , մինչեւ նախատակիդ յաջողութեան ժամանեա . լուսաւորութիւն . ուսում մըն , կրթութիւն մեր աշխարհի մէջ տեսնես :

Ա՛հ , մատղաշ աչքերէդ աղի՞ կարտասուես : Ա՛հ դու ծնար , դեռ Հայաստան ի ցաւս կ'հեծէ . քո ծնողի անդրանիկ համբոյր շրթանց՝ կայտառ երեսներդ տաք տաք արցունքով թրջեցին թաց թաց :

Արեցէք զսա գաղթական Հայեր , ընդունէք զսա Հայրենեաց զաւակներ , սա թաղիկ փոքրիկ պիտի սնանի ձեր ձեռքով ձեր խնամքով : Ատուած պահէ տրա կանաչ արեւը :

Որ կ'փախադիք Հայրենեաց վիճակն իմանալ , Հայրենեաց ցաւն ու սփոխանք դիտենալ , Հայրենեաց ձայնին լսել հասկընալ , ահա Արծուիկ կ'հանդիպէ ձեզ :

Ամիս երկու անգամ կ'ընչի Արծուիկ իւր բոցին , Ա՛շտ Ա . կարտայեաի տը պարանէն , եւ շրջելով անցանելով իրեն մերձաւոր գեղերէն ու քաղաքներէն լուր կ'բերէ ամէն Հայուն , ուր կ'հանդիպին եւ կ'ընդունին իրեն : Արծուիկ պիտի հրատարակէ ոչ միայն Տարօնոյ աշխարհի համբաւները , այլ եւ զանազան զաւառներէ տեղեկութիւն եւ սոյոգ պատմութիւնները , որոյ վասն արդէն կ'ծանուցանէ եւ կ'սընդրէ , որ հարկ ու պարտք համարեն իրենց ուսումնասէր ազգասէր անձինք այս մասին ձեռնառութիւն շնորհել Արծուիկին . ի Ա սոսկութեան Ա-ան , ի Տւրուբերան Բաղէշ , ի Տիգրանակերտ Տիարպէ քիւր , ի Կարին Կրգուրում , այս անգիր ահա կը ցանկայ երթեւեկ անել , բարեկամներ եւ ասպնջական կուզէ իրեն , բաժանորդ եւ գործակալ . որոց հետ թղթակցիլ պատիւ կը համարի , լուրեր ընդունել կ'սպասէ . եւ թէ սիրեն զինքը , իւր թեւերը մինչեւ ի Ռուսաստանի Հայաստան եւ ի Պարսկաստան , նաեւ ի Պիտոս եւ ի փոքր Հայաստան , խորքերդ , Ակն , Սեբաստիա եւայլն տեղերը կուզէ տարածել . որոց հետ երթեւեկութիւն կամ թղթակցութիւն կանոնաւոր ու ապահով կերպով անելու համար՝ կամ Կարնոյ գործակալին կամ ուրիշի առ մեղ պէտքէ ուղղութիւն ի Ա . կարտ :

պետի վանքը :

Ի Պօլիս կերթայ այս Արծուիկ իւր աշխարհի զաւակներուն իբրեւ Հայրենիքէ զրկուած հրեշտակմը , ա՛հ . այն պանդուխտ թշուառ Հայաստանցին , որ քրտնած ճակատով , սեւ ցած կուրծքերով , լալոտ աչքերով իւր տան ընտանեաց ու զաւակաց կենաց կարօտով կ'մաշի , իւր երկրէն լուր առնելու փափագով կ'սանջուի . ահա այս Արծուիկ պիտի միեմարիչ լինի այնպիսեաց , այս Արծուիկ պիտի լցուցանէ այնպիսեաց սրտի փափագը :

Պիտի ունենայ Արծուիկ իւր յօդուած նաեւ Պօլսոյ լրագրներէն քաղուածքը . այն մասեր որ կ'վերաբերին Հայաստանի զանազան զաւառներու կամ ընդհանրապէս ազգին . թէ քաղութական եւ թէ ազգային լուրեր , որոնք օգտակար կ'լինին Հայաստանցւոյն լսել :

Արծուիկի դիրքն է փոքրիկ մէկ թաղաւորայ , (սոյն առաջին թուոյս չափն ահա) , տարեկան զին քսանեւ չորս զուրուշ , մէկ հատը քստսուն փառայ : Ի խրադին՝ որ ամենմարդ գնիլ կարողանայ , փոքրիկ որանտուփոր կամ նորասփոր բնակարանը չ'ձանձրանայ :

Այլ չ'գիտեր որ այս ձեռնարկութիւն դժուարին է . վաճառի Ա՛շտ Ա . կարտ պետի վանքը Տպարան հաստատել՝ նոր . Ժողովրդեան սրտերու մէջ ուսումնասիրութեան եռանդը անկել՝ նոր . տպարան փոքրիկ եւ շոտ պարագաներով պակաս . Ժողովրդեան մեքեր իրեւ հին տիկ եւ միանգամայն թշուառութեամբ լցուած ու պատառասած . սակայն Արծուիկ ամէն կերպով ինք զինքը պիտի յարմարէ եւ բաւական անէ երկուքին ալ , գոնէ առ այժմ՝ այս չափով եւ այժմնասպարհով :

Ա՛շտ վիճակի մէջ ազիտութիւն ի խոր տիրելով , թշուառութիւններ ու վնասներ անբաւ կ'կրեն մեր ազգայինք . սորա կտտարեալ կեանք եւ խաղաղ վիճակ պատրաստելու միակ հնարք ուսումն տարածել է . ա՛հ , ա՛հ Արծուիկի սեփական ու սրբազան պարտքը . պիտի ամէն գիւղ բաժանուի ու կարգացուի այս . վասն որոյ իւր գրուածքը պարզ եւ խմատ ոչ աւելի բարձր մանաւանդ թէ տեղ տեղ զուարճալի ու ընտանի

հունձը եւ ազատ կ լինէր մարտիկն :

Այս մասին Ազգասէր Առաջնորդ Հայրիկն արած ջանքը , եւ աղքատեր անձանց հակառակ աշխատանքը մանրամասն կերպով գրել արժան է , բայց ոչ առ այժմ :

Անցեալ մարտի ամսոյ սկիզբներ Պաշտի բէաներ ժողովեցան ի Սուշ եւ հասարակութեան կողմէն գրուած աղերսագիր մի կնքեցին ու Հայրիկին մատուցին դարձեալ այս թաշիրի մասին . որոյ օրինակներ զրկուեցան առ Կարնոյ Ազգային իշխանա եւ ի Պոլսի առ Ազգային վարչութիւն . ասոր հետ նաեւ առանձին աղերսագիրներ զրկուեցան ժողովրդեան կողմէն , որոց անդրադարձ պատասխանը կատարեալ գթութեամբ կ սոցաեն , ապա թէ ոչ ժողովուրդ Հայ եւ Տաճիկ հպատակութիւն կ կործանվի . վերջին շունչը հասած է :

Այս աղերսագիրները կ խոտանամք հետեւեալ թիւերով հրատարակել :

Պաշտիկայ եւ Ախրթուն համբաւկայ թէ փորձեր կ լինին սկսածայ կիւք հաւաքելու ժողովրդեան քովէն , որ թաշիր իրենց վերայ մնայ , բայց ժողովուրդ իհագի ապաստանեալ անարդութիւն , ծեծ , մատնութիւն , հալածանք , յանձն առած է զիմանայ : Ա զիմանայ վասն զի դոցա մէջ գնա եւս շունչ ունի թշուառը :

Զմեք գիտեր այդ կերպ վարմունք բռնող պաշտօնակարներ մեծադոր տէրութեան պատիւ ու շահ աւելցնել կ համարին արդեօք . մենք գիտենք որ հպատակի հարստութիւն տէրութեան սպա հովութիւն է . հըպատակի հանգստութիւն տէրութեան փառաւորութիւն է . եւ տէրութիւն իւր հըպատակոց վերայ այնպէս է հայի , ինչպէս իւր հարազատ զաւակոց վերայ . ուրիմն զգուշանան թող այն ձեռները տէրութեան խնամակալութեան , ապահովութեան եւ փառաւորութեան գիպչելու . ու իրենց պարտաւորութիւնը ձանձկեն , զժողովուրդ սիրեն , եւ ոչ հալածեն :

Յաստջաղոյն այս ցաւեր ի Պոլսի համառ , եւ Ազգային վարչութիւն փութացած էր այն տեղ եղած պանդուխտ մշեցիներու ձայնով աղաչել զհարձրագոյն դուռ որ Կայսերական հայրական քաղցր գթութիւն ինդրելով հպատակաց . ոյսպէս կը

կարդանք Պոլսոյ պատուական Սասնա լըրագրին մէջ քանիցս անգամ գրուած :

Անցեալ շաբթուն Կ. Պոլսէն տաճկերէն գրուած ու կնքուած գիր մի ընդունեց Հայրիկ . որ Կարնոյ Կուսակալին պիտի մատուցուի . ազդարար նամակներ չկային հետ . բայց գրաբեր Խապեղցի Հայր . որ յատուկ Պոլսոյ պանդուխտ Մշեցի եղբայր զրկերեն , կ պատմէ թէ Աբբունի Լար Նամէ է . որոյ մէջ ժողովրդեան իրաւունք եւ գթութիւն կայ ծրարուած : Այս գիրը Հայրիկ անձամբ ի Կարնոյ պիտի տանի :

Սասնա մէջ կ կարդամք . որ Կարնոյ Կուսակալ Պ սեմ Լաւրէմ փաշան Լեւկուրի պիտի երթայ . եւ Խարբերդի Կուսակալ Պ սեմ Խանայիլ փաշան ի Կարնոյ գայ Կոյսերական բարեհաճութեամբ :

Ազոթենք , իւր ոտքը բարի եւ կամք իրաւունք ու գթութիւն լինի :

ՊԵՏՈՒԼԿԱՆ ԴՈՐԾՆԿԱՆՔ ԼՐԱԴՐՈՅՍ

Ի Պոլսի Տ . Գեւորդ Ս . միաբան Սարգսյ , քարոզիչ Ս . Լաւաւորիչ եւ կեղեյոյն Գալաթիա :

Ի Ս . Լաւաւորիչ Տ . Լաւաւորիչ :

Ի Բաղէշ Պ . Կարապետ Սեփեանց :

Ի Սուշ Պ . Սեփեան Բեշիշեանց :

Արժան է մնացեալ տեղերու Հայրենասիրաց բարեհաճութիւնը ինդրել ի բաժանորդութիւն եւ ի դորձակալութիւն լրագրոյս . որով պիտի քաջալերուինք եւ յաստջաղ իմենք մեր մանկական ընթացքի մէջ , միշտ փառահ պատրաստ ի ծառայութիւն Հայրենեաց :

Քրիստոս Յորեաւ . Արծուիկ Թումա :

Քեզ Աւետիս , սփ Հայաստան :

Խմբագիր Տարօնոյ Արծու իկիս
Գ . Սոււանձտեանց Ղեւ Ս . Արծուոյն :

Ի Տպարանի Ս . Արծուոյն
Ի Տարօն Ս . Կարապետի Հ . փանքը :